

ЧЕБЕРЯКО О.В., д.і.н., к.е.н., доцент кафедри фінансів КНУ імені Тараса Шевченка

РЯБОКОНЬ О.О., аспірант кафедри фінансів КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах важливого значення набуває питання використання місцевих бюджетів як найбільш дієвого інструменту управління економікою й важливої основи фінансового забезпечення повноважень державних та місцевих органів влади у процесі виконання конституційних завдань.

Важливими цілями бюджетної політики держави останніх років у середньостроковій перспективі є створення умов для стійкого довгострокового зростання, зменшення міжрегіональних дисбалансів, розвиток людського потенціалу. Доходи і видатки місцевих бюджетів належать до головних інструментів реалізації зазначених цілей. [1, ст. 157]

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу науковців до питань та проблем бюджетного регулювання та механізмів бюджетної політики країни. Проте існують питання, які потребують поглибленого вивчення, а саме: формування доходів місцевих бюджетів в умовах сучасної фінансової децентралізації; розмежування доходів та видатків між державним та місцевими бюджетами; проблеми горизонтального фінансового вирівнювання.

Загалом у процесі формування дохідної частини місцевих бюджетів України можна виділити такі тенденції:

1) обласні та районні бюджети, частка яких становить близько 60 % бюджетів місцевого самоврядування, повністю формуються за рахунок надходжень із державного бюджету, оскільки ст. 143 Конституції України встановлює, що власних доходів в областей та районів немає, а є лише закріплені або залучені, якщо фінансується спільна програма;

2) бюджети базового рівня - міст, сіл, селищ формуються переважно за рахунок перерозподілу коштів із районних та обласних бюджетів.[2]

Формування дохідної частини місцевих бюджетів характеризують дані, подані в табл. 1.

Таблиця 1. - Обсяг надходжень місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд.грн.

Доходи	2012	2013	2014
Загалом, у т.ч.	100,81	105,17	101,09
Загальний фонд	81,21	84,89	80,23
Спеціальний фонд	19,60	20,28	20,86

Джерело: складено авторами за даними [3].

За даними ДКС України до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) у 2014 році надійшло 231,7 млрд. грн., що на 2,9 %, або на 6,5 млрд. грн., більше за відповідний показник 2013 року.

Без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 101,1 млрд. грн., що на 3,9 % менше, ніж у 2013 році. Рівень виконання річного плану доходів, затвердженого місцевими радами, становив 90,9 % проти 93,5 % за даними попереднього року. Рівень виконання річного розрахункового показника Міністерства фінансів України на 2014 рік склав 92,5 % (у 2013 році - 102,0%).

Важливим при оцінці ролі місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів є аналіз співвідношення обсягів місцевих бюджетів із загальними витратами зведеного бюджету (табл. 2.)

У 2013-2014 роках питома вага видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни неухильно знижується порівняно з 2012 роком, що свідчить про посилення впливу центральних органів влади на розподіл коштів. Так, у 2012 році частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України складала 44,9%, а у 2013 та 2014 роках 43,1% та 42,7% відповідно [2, ст. 92].

Таблиця 2. - Співвідношення обсягу місцевих бюджетів із витратами зведеного бюджету

Показники	2012	2013	2014
Видатки державного бюджету, млрд. грн.	271,2	287,6	299,5
Видатки місцевих бюджетів, млрд. грн.	221,2	218,2	223,5
Видатки зведеного бюджету, млрд. грн.	492,4	505,8	523,0
Питома вага державного бюджету, %	55,1	56,9	57,3
Питома вага місцевих бюджетів, %	44,9	43,1	42,7

Джерело: складено авторами за даними [3].

Наведені статистичні дані підтверджують висновок про те, що роль місцевих бюджетів у фінансуванні видатків регіонів уже в

найближчому майбутньому повинна зрости. Усе це свідчить, що при подальшому реформуванні бюджетної системи проблеми місцевих бюджетів необхідно розв'язувати з урахуванням особливостей та чіткого розмежування функцій між окремими ланками місцевих бюджетів.

З 1 січня 2015 року парламент прийняв зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, які значно розширили фінансові можливості місцевого самоврядування, а в майбутньому дозволяють зробити економічно самодостатніми та спроможними і нові об'єднані громади відповідно до сучасної адміністративно-територіальної реформи місцевого самоврядування.

Реформа міжбюджетних відносин має стати стимулом для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки.

Починаючи з 2015 року, було розширено джерела наповнення місцевих бюджетів за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів.

Розвиток системи місцевих бюджетів має бути спрямований на посилення бюджетно-податкової децентралізації. Посилення децентралізації сприятиме збільшенню бюджетного потенціалу територіальних утворень, забезпеченню місцевих органів влади необхідними фінансовими ресурсами з реалізації великомасштабних соціальних та інвестиційних проектів на підвідомчій території.[5, ст.35]

Використання принципів децентралізації дозволить, з одного боку, забезпечити реальну фінансову самостійність місцевих органів влади, а з іншого - посилити державний фінансовий контроль над результативністю і обґрунтованістю використання бюджетних коштів.

Євроінтеграційні процеси України в області місцевих фінансів безпосередньо залежатимуть від своєчасності та ефективності розвитку механізму організації місцевих бюджетів. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на створення ефективного механізму організації місцевих бюджетів в Україні в умовах проведених бюджетно-податкових реформ.

Список літератури: 1. *Когут Ю.М.* Вдосконалення підходів до формування та використання місцевих бюджетів / Ю.М. Когут, В.В. Когут // Науковий вісник Ужгородського університету : збірник наукових праць / Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2014. – С. 157-158. – (Серія: Економіка; вип. 3 (44)). 2. *Борнос В.Г.* Сучасні реалії планування та виконання видаткової

частини місцевих бюджетів / В.Г. Боронос, Ю.В. Остріщенко // Механізм регулювання економіки: міжнародний науковий журнал / Сумський держ. ун-т; Центр економ. досліджень; Сумська обл. громад. організація "Акад. підприємництва і менеджменту України". – Суми, 2014. – № 1 (63). – С. 87-98. **3.** Сайт Інститут бюджету та соціально - економічних досліджень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua> **4.** *Мялковський А.І.* Формування місцевих бюджетів як складова соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць / А.І. Мялковський // Наукові праці НДФІ. - 2009. - №2. - С. 3-17. **5.** *Усков И.В.* Повышение эффективности функционирования местных бюджетов в Украине // Економіка розвитку: науковий журнал / Харківський національний економічний університет. – Харків, 2013. – № 1 (65). – С. 33-38.

ШОВКОПЛЯС Т.С., ст. викладач кафедри Економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ»

ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО РОЛЬ В ЗБАЛАНСУВАННІ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Проблеми бюджетного устрою набули сьогодні особливої гостроти та актуальності. Обговорення цих проблем на самих різних рівнях викликане не стільки політичною кон'юктурою, скільки необхідністю вирішення питань перспективи економічних реформ у державі, пошуку додаткових джерел, резервів та ресурсів для досягнення економічного зростання. Зрозуміло, що виконання соціальних та інших програм у державному напрямку залежить від того, в якому стані знаходиться економіка країни.

У зв'язку з цим важливе значення має теоретичне обґрунтування та практична реалізація фінансового потенціалу регіону, найбільш істотною частиною якого є податковий потенціал. Формування, реалізація та використання податкового потенціалу в Україні повинно здійснюватися на засадах взаємодії з бюджетною системою держави. Податки, як відомо, складають більшу частку дохідної частини бюджету, втім ця система має дві складові. Видаткова частина державного бюджету потребує відповідного ресурсного забезпечення, що за своїм функціональним змістом відповідає сутності податків.

Податкова система України має вагомі резерви, що формують її податковий потенціал. За критерієм часу використання податковий потенціал не є наявними (актуальними) ресурсами, що можуть бути використані в даний теперішній момент часу. Навпаки, податковий потенціал - це сукупність ресурсів, що можна використати державі в якості фінансового забезпечення бюджетної системи у майбутньому, але не в теперішньому періоді